

ASTRA ȘI ACTIVITATEA MUZEOGRAFICĂ

Museu, instituțiune publică, destinată scopurilor științifice sau artistice și în special colecțiuni referitoare la ele. Ele se împart în: 1) M.-ee ale artelor, galeriilor de tablouri, pinacoteci, colecțiuni de antichități, sculpturi (glipoteci) și industriilor artistice, și 2) M.-ee ale științelor naturale (colecțiuni zoologice, botanice, mineralogice, geologice, paleontologice, etnografice etc.).

Enciclopedia română, 1900

Muzeul ASTRA, una dintre cele mai importante instituții culturale fondate de *Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român*, a fost inaugurat în 19 august 1905. Având ca model muzeele deja constituite ale sașilor, ungurilor și secuilor, muzeul s-a născut din dorința românilor de a-și defini propria identitate etnoculturală, în conglomeratul etnic al Imperiului Austro-ungar, pe fondul emancipării culturale a tuturor popoarelor din centrul și sud-estul Europei. În planul ideologiei creatoare și al pregătirii unui spațiu cultural propice funcționării sale, Muzeul ASTRA trebuie să-și caute începuturile în urmă cu cel puțin un secol și jumătate, cu certitudine în anul 1861.

Într-un context european bine marcat de primul deceniu care a urmat revoluției de la 1848, la începutul deceniului 7 al secolului al XIX-lea, românii nu puteau „să pună mâinile în sân și să aștepte”. În 1860 (10 mai), ardelenii „au pus fundamentele la institutul lor de cultură destinat a da nutremânt conștiinței lor naționale” și au înaintat prima petiție pentru a li se permite desfășurarea unei adunări, la Sibiu, „cu scopul de a formula o programă și un proiect de statute pentru societatea ce plănuiau dânsii”¹. După alte numeroase demersuri, în 23 oct. / 4 nov. 1861, s-a întrunit prima *Adunare generală anuală a Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român*². După multe decenii, George Barițiu, primul Secretar I al *Asociațiunii*, apoi președinte, unul dintre cei mai remarcabili ctitori ai ASTREI, a scris: „De n-ar fi făcut nimic românii din 1860 spre dezvoltarea și consolidarea vieții lor naționale, posteritatea le-ar fi datorat cu recunoștință pentru înființarea *Asociațiunii*”³. Iar românii nu au irosit acel moment și au trecut peste neînțelegeri, s-au strâns toți împreună și au creat *Asociațiunea*.

La doar câteva luni de la înființarea *Asociațiunii*, s-a organizat la Brașov, din inițiativa lui George Barițiu⁴, prima expoziție cu caracter etnologic, în clădirea Gimnaziului românesc (astăzi Liceul „Andrei Șaguna”) vernisată în iulie 1862. Scopul său era acela de a strânge „orice lucru care iese din mâinile de români, femei și bărbați”, „adunate dela indivizi și familii de naționalitate românească”. Astriștii doreau să evidențieze „că am avea și noi o industrie și agricultură se eșim la lumina zilei cu dânsa, să ne arătăm odată precum suntem”⁵. Era pentru prima dată când se făcea apel pentru reținerea obiectelor „în folosul *Asociațiunii*”. Printr-o circulară semnată de protopopul Ioan Popasu, membru în Comitetul de organizare al expoziției, se solicita „pe cât le va fi cu putință să îndemne pe

¹ George Barițiu, *Părți alese din istoria Transilvaniei*, Brașov, 1995, p. 135.

² Pamfil Matei, *Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român (ASTRA) și rolul ei în cultura națională (1861-1950)*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1986, p. 22-24.

³ George Barițiu, *op. cit.*, p. 155.

⁴ Dorin Goția, *George Barițiu, promotorul intereselor românești prin ASTRA*, în *Revista Istorică*, 1993, nr. 11-12, p. 1124-1125.

⁵ *Ibidem*.

concurenți a dăruirii din obiectele trimise”¹ la Brașov.

În 2 decembrie 1880 s-au aprobat *Apelul către poporul românesc, în cauza expozițiunii naționale care se va deschide în 27/15 august 1881 la SIBIU*, *Programa și Regulamentul expoziției*, vernisată cu prilejul *Adunării generale a Asociațiunii*, prezidate de Timotei Cipariu, în ziua de 29 august 1881, la Sibiu². De realizarea și de organizarea expoziției s-a preocupat Partenie Cosma care, la deschidere, a rostit o înflăcărată alocuțiune privind importanța constituirii unor colecții muzeale. Din *Comitetul expoziției* au făcut parte: Eugen Brote (secretar al expoziției), Iacob Bologa, George Barițiu, D. P. Barcian („reporter” din sălile expoziției) și mitropolitul Miron Romanul (care a pus la dispoziție pentru organizarea expoziției reședința sa de vară)³.

În anul 1902 Sibiuul a găzduit cea mai importantă expoziție care a precedat inaugurarea Muzeului *Asociațiunii*, organizată, în colaborare, de *Reuniunea Română de Agricultură și Reuniunea Sodalilor* din Sibiu, sub patronajul *Asociațiunii Transilvane*. De un real succes s-au bucurat cele trei interioare țărănești realizate de organizatori – din Avrig, Săliște și Rășinari –, imortalizate de marele artist-fotograf sibian Emil Fischer. În *cele trei odăi* au fost prezentate costume populare și piese de port popular românesc, cusături, țesături țărănești, mobilier și ceramică tradițională, icoane. Inventarul încăperilor precum și fotografiile realizate cu această ocazie au fost donate muzeului și ele au figurat atât în expoziția prilejuită de inaugurarea palatului național al românilor, cât și în pavilionul ardelenilor, la *Expoziția jubiliară regală* de la București, din anul 1906⁴.

Cel mai important moment pentru înfăptuirea Muzeului *Asociațiunii* l-a constituit Adunarea Generală de la Mediaș din anul 1897. Convocată inițial pentru 20 și 21 septembrie, adunarea s-a desfășurat în zilele de 27 și 28 august și pe lângă cele două ședințe prevăzute inițial s-a ținut și o a treia, neinclusă în ordinea de zi, în timpul căreia s-a votat decizia de înființare, la Sibiu, a Muzeului *Asociațiunii* ca o *Casă Națională*. Cel care „a pus ideea în lucrare” a fost Corneliu Diaconovici. Acesta a prezentat Adunării Generale o propunere motivată privitoare la *ridicarea unei case naționale*, care avea să cuprindă:

1. un muzeu istoric,
2. un muzeu etnografic „*întocmit cu deosebită considerare la păstrarea motivelor naționale în port și industria română de casă și la dezvoltarea acestui ram al muncii naționale*”,
3. o bibliotecă,
4. birourile *Asociațiunii*,
5. o sală festivă
6. diferite încăperi corespunzătoare pentru trebuințele societăților române din Sibiu⁵.

Muzeul urma să devină „*un adevărat altar pentru cultivarea tradițiilor naționale, un adevărat templu pentru conservarea urmelor despre vechiul trai*”⁶. În publicațiile *Asociațiunii* și în presa vremii s-au reprodus documentele supuse dezbaterilor și votului la Mediaș⁷.

S-a trecut apoi la colectarea sistematică a obiectelor. În anul 1902 s-a constituit o *Comisie pentru procurarea obiectelor în scopul viitorului muzeu etnografic*, având ca

¹ Ana Grama, *Etnomuzeografie transilvană. Muzeul „Asociațiunii”, 1905-1950*, Sfântu Gheorghe, Editura Eurocarpatica, 2010, p. 51-55.

² *Transilvania*, XII, 1881, nr. 15-16, p. 129.

³ Ana Grama, *Începuturile etnomuzeografiei românești transilvane. Muzeul „Asociațiunii” până în anul 1913*, în *Muzeul ASTRA. Istorie și destin. 1905-2000*, Sibiu, Editura „ASTRA Museum”, p. 55-60.

⁴ *Ibidem*, p. 61-63.

⁵ *Proces verbal din ședința a III-a adunării generale ordinare a XXXVI*, în *Transilvania*, 1897, nr. 525, p. 208.

⁶ *Adunarea Generală dela Mediaș*, în *Transilvania*, XXVIII, 1897, oct., p. 129-132.

⁷ Este vorba despre: „*Întocmirea Casei Naționale*”, „*Competența Asociațiunii de a ridica Casa Națională*”, „*Propuneri pentru ridicarea unei case naționale și pentru înființarea unui internat de băieți în Sibiu*”, „*Unde să se înființeze Casa Națională ?*”.

președinte pe dr. Athanasie M. Marienescu. Atât donațiile, cât și obiectele cumpărate de *Comisia de achiziții* au fost insuficiente. Corneliu Diaconovici a preluat inițiativa și în acest caz a făcut numeroase apeluri către populația din toate mediile transilvănene, pentru strângerea de piese necesare dotării viitorului muzeu. Au trimis: „*port țerenesc românesc și produsele industriei sale de casă (...) giuvaerele cele mai frumoase ale colecțiilor etnografice*”, ceramică, unelte, icoane, cărți bisericești, fotografii și multe alte obiecte, preoții, dascălii, funcționarii, organizațiile de femei, meșteșugari, comercianți, agricultori și despărțămintele din tot cuprinsul Transilvaniei. Dintre personalitățile care au contribuit prin donații în bani și în obiecte la înființarea muzeului, un loc de frunte îl ocupă președinții: *Andrei Șaguna* (1861-1867), *Vasile Ladislau Popp* (1867-1875), *Iacob Bologa* (1875-1877), *Timotei Cipariu* (1877-1887), *George Barițiu* (1888-1893), *Ioan Micu Moldovan* (1894-1901), *Alexandru Mocsony* (1901-1904), *Iosif Sterca Șuluțiu* (1904-1911) - președinte în momentul care a marcat apariția și evoluția Muzeului *Asociațiunii*¹.

La toate adunările generale ce au urmat anului 1897, liderii *Asociațiunii* au făcut apeluri pentru obținerea de obiecte și bani necesari construcției și înzestrării muzeului ce avea să se zidească la Sibiu. În perioada 1903-1904 s-au strâns pentru muzeu 32.363,95 coroane. Printre donatori sunt menționați *Alexandru* și *Zeno Mocsony* care au oferit suma de 24.000 coroane, *Nicoale Vecerde* și *Ioan Oncescu*, fiecare cu câte 2.000 coroane. Donații substanțiale au oferit și *Cornel Diaconovici*, *Gheorghe Dima*, *Vasile Mangra*, *Ioan Pușcariu*, *Eusebiu Roșca*, *Alexandru Vaida-Voievod*, *Iosif Vulcan*, *Partenie Cosma*, *Miron Cristea*, *Sever de Barbu*, *Joana Bădilă*, *Patriciu Barbu*, *Nicolau Garaioiu*, *Alexandru Lebu*, *Elena Popovici*, *Constantin cav. de Steriu*, *George Szerb de Cuvin*, *Emanuil Ungureanu*, *Nicolau Mircea*, *Demetriu Radu* etc.²

După cumpărarea terenului s-a preconizat un concurs între arhitecții români pentru realizarea construcției destinate muzeului. Cu toate acestea abia la 9 februarie 1903 *Comitetul Asociațiunii* a deschis o așa-numită *concurență de idei* pentru întocmirea planurilor de zidărie a viitorului palat. A câștigat *Aladar Baranyai*, *arhitect în Zagabria*, cu „*Pericle*”. Toate proiectele intrate în concurs au fost expuse *spre vedere publică în Sala festivă a Internatului*. Arhitecții sibiieni ing. *Iosif Schuschnigg* și *Gustav Maetz* au elaborat planurile detaliate și devizele lucrărilor, fiind totodată responsabili cu zidirea edificiului. La realizarea noii clădiri au mai participat: *Iosif Schneider* (din Sibiu) – sculptură, *Iohann Hofrichter* (din Boemia) – pictură, *I. Kautz* (din Viena) – cortinele și culisele scenei, *Emil Petruțiu* (din Sibiu) – tâmplărie, firma *Körting* (din Budapesta) – calorifere, *Fritz W. Elges* – mobilier și draperii. Parcul din curte a fost amenajat de sibianul *A. Förstl*. În 1903 au început lucrările propriu-zise de construcție iar în toamna anului 1904 noua clădire adăpostea birourile și biblioteca.³

În anul 1904 s-a hotărât ca numele scris pe frontispiciul clădirii să fie *Muzeul istoric și etnografic român*. În 17 februarie 1905 s-a propus *Comitetului Central* „*să se stabilească textul inscripțiunei și emblemelor pentru frontispiciul Muzeului*”. În 18 mai se lua act că inscripția propusă nu se poate executa din „*considerațiuni tehnice*” și ea a fost înlocuită cu o alta care păstra termenul „*Muzeu*” dar era mult mai scurtă: *Muzeul Asociațiunii*.⁴

¹ Ana Grama, *Începuturile etnomuzeografiei...*, p. 110-111; *Foștii președinți ai „Asociațiunii”*, în *Transilvania*, 1924, nr. 5, p. 167-171.

² *Transilvania*, 1903, nov.-dec., p. 178; 1905, ian.-febr., p. 9-10.

³ *Inaugurarea Muzeului „Asociațiunii”*, în *Transilvania*, 1905, ian.-febr., p. 1-4; Octavian Bologa, *Cititori ai Casei Naționale și ai Muzeului Asociațiunii*, în *Transilvania*, 2005, nr. 7-8, p. 15; Ana Grama, *Alte fapte esențiale. 1897-1905, în Etnomuzeografie transilvană. Muzeul „Asociațiunii”. 1905-1950*, Sfântu Gheorghe, Editura Eurocarpatica, 2010, p. 93-94; Coriolan Petranu, *Muzeele din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș. Trecutul, prezentul și administrarea lor*, București, 1922, p. 93.

⁴ Ana Grama, „*Casa Națională / „Muzeul Asociațiunii”. Echivocuri în documentele de la Mediaș și controverse ulterioare*, în *Etnomuzeografie transilvană. Muzeul „Asociațiunii”. 1905-1950*, Sfântu Gheorghe, Editura Eurocarpatica, 2010, p. 89-91.

Inaugurarea Muzeului Asociațiunii a avut loc la 19 august 1905, moment apreciat ca cea mai splendidă sărbătoare culturală ce au avut-o până acum românii din țările Coroanei ungare.

Manifestările programate de liderii Asociațiunii au debutat în ziua de 6/19 august, ziua *Schimbării la față*, la orele 10, când o mulțime numeroasă de oameni s-au îndreptat spre sediul muzeului, clădire construită într-un loc de frunte al orașului Sibiu. Cei prezenți au fost încântați de frumusețea edificiului, în zadar căutând „defecte în lucrările arhitecților străini” care au participat la construcția sa, „casa e impozantă, frumoasă și de-o rigiditate ce stă bine unui muzeu” în care să fie păstrate „tot tezaurul mândriei noastre”, toate „relicviile suferinței naționale”. Cel mai așteptat eveniment al zilei a fost vernisajul *Expoziției etnografice și istorico-culturale* care a marcat inaugurarea solemnă a Muzeului Asociațiunii. Au fost prezenți liderii Asociațiunii, delegații despărțămintelor, conducătorii bisericilor din Transilvania, intelectuali, conaționali germani, reprezentanți ai românilor din Bucovina, oaspeți din România, ziariști de la principalele publicații din România și din Ardeal, dar mai ales țărani veniți într-un număr impresionant de mare pentru a participa la *serbările naționale istorice* de la Sibiu.¹

În discursul rostit cu prilejul vernisajului, președintele Iosif Sterca Șuluțiu a prezentat principalele etape ale realizării „*miracolului de la Sibiu*”, a mulțumit celor care au făcut posibil ca visul de veacuri al românilor din Transilvania de a avea un muzeu național să se îplinească: contribuabili, donatori, constructori, meșteri. Nu în ultimul rând, a mulțumit lui Cornel Diaconovici, director al expoziției, „*urzitorul intelectual și făptuitorul principal în afacerile expoziției*”.²

Cei 1.327 expozanți și cele 9.000 obiecte expuse au fost prezentați de Corneliu Diaconovici în *Catalogul expozițiunii*. Se ilustra astfel civilizația românească transilvană în toată complexitatea ei: sate, biserici, bănci, reuniuni și asociații, grupuri ocupaționale și sociale reprezentative, oamenii acestor locuri și creațiile lor material-spirituale.³

Expoziția era structurată, conform programelor publicate anterior⁴, în primele luni ale anului 1905, în două părți, etnografică și istorică-culturală, fiecare având mai multe secțiuni (despărțăminte) tematice. La primul etaj al noului palat, în cele 8 săli care aparțineau muzeului erau prezentate *situația geografică, viața satelor, casele țăranilor* (în cea mai mare parte tablouri fotografice), *tipul și portul țăranilor* (ii, cămăși, cătrințe, oprege, șurțe, poale, pieptare, cojoace etc.), *țesături* (covoare, ștergare, fețe de masă, lepedee), *obiecte ceramice* (câni, blide, ulcioare, oale), *produse ale industriei de casă, ocupații agricole* etc. Au fost realizate și câteva interioare țărănești cu textile, mese, lavițe, paturi și cuiere vechi frumos încrustate; pe pereții odăilor erau expuse fotografii reprezentând sate, porturi și obiceiuri țărănești. O prezență inedită au fost păpușile „*gata îmbrăcate în port specific popular*” și grupul *Junilor* din Șcheii Brașovului, „*cel mai prețios obiect al expoziției*”.⁵ Secțiunea etnografică continua în curtea muzeului unde au fost amenajate o stână din Poiana Sibiului, în mărime naturală, cu întreaga recuzită și un atelier al unor meșteri aurari din Munții Apuseni în care un țăran, înconjurat de blocuri de piatră și instrumentar minier, alegea aurul. La Școala civilă de fete a Asociațiunii erau expuse *lucrurile de mână* realizate de elevele școlii și *secțiunea vânătoarească* care cuprindea păsări și animale, arme vechi și unelte de pescuit. Partea istorică-culturală includea: *expoziția istorică* (arme, documente fotografiate, colecții numismatice, cărți vechi, manuscrise și albume, obiecte ce au aparținut personalităților ardeleni, colecții de ziare și publicații din Transilvania), *despărțământul bisericilor române, ortodoxe și unite* (cărți

¹ Vasile Crișan, *Serbările Asociațiunii. August 1905*, în *Transilvania*, 2005, nr. 7-8, p. 21-24.

² *Transilvania*, 1905, p. 165-167.

³ *Catalogul expoziției etnografice și istorico-culturale aranjate cu ocaziunea inaugurării Muzeului „Asociațiunii” în Sibiu la 19 August – 14 Sept. n. 1905*, în *Transilvania*, 1905, nov.-dec., p. 468 și urm.

⁴ Octavian C. Tăsăuanu, *Muzeul Asociațiunii*, în *Transilvania*, număr jubiliar, 1861-1911, p. 464-468.

⁵ *Ibidem*.

bisericești, manuscrise, icoane, obiecte de cult), *despărțământul literatură și știință, despărțământul artelor frumoase și industria de artă, expozițiunea băncilor române*.¹

Primul custode al muzeului a fost poetul Octavian Goga, iar din anul 1909 această activitate o preia Octavian C. Tăslăuanu care a dat dovadă de multă inițiativă și pasiune. În 1913 colecțiile muzeale se ridicau la peste 5.000 de piese.² Între cele două războaie mondiale s-au înregistrat mai multe reorganizări ale expoziției permanente din Palatul *Asociațiunii*, accentul fiind pus pe sistematizarea științifică a colecțiilor.

În anul 1925, la expozițiile internaționale de la Geneva și Paris, Muzeul *Asociațiunii* a participat la secțiunile de artă populară, iar la sfârșitul aceluiași an, în chiar sediul muzeului, s-a vernisat „*Expoziția de studii*”, organizată de profesorul de istorie a artei I. D. Ștefănescu și de Dimitrie Comșa, aflat la o vârstă destul de înaintată.³

În 1944 muzeul intrase definitiv în conștiința societății. Eugen Hulea scria: *Astăzi nu credem să mai fie om umblat în lume și cu mintea întreagă care să nu înțeleagă însemnătatea muzeelor, nu numai pentru păstrarea, ci și pentru înaintarea comorilor culturale ale poporului nostru*.⁴

Din ordinul comuniștilor, în 1948, este desființată *Asociațiunea ASTRA*, iar Muzeul *Asociațiunii* devine, prin naționalizare, muzeu de stat. La „cererea” conducerii muzeului ASTREI, colecțiile acestuia sunt repartizate Muzeului Brukenthal, secțiilor Istorie, Artă, Științe naturale, dar cea mai mare parte din ele, rămân în afara acestora, având caracter etnografic.⁵

Se încheia astfel existența unui muzeu de prestigiu, cu rezonanță istorico-politică în spațiul cultural transilvan.

Astăzi, Complexul Național Muzeal ASTRA, urmaș al Muzeului *Asociațiunii*, a devenit un adevărat centru cultural-național de afirmare a identității etnoculturale prin valorile contemporane ale patrimoniului cultural material și imaterial deținut. Instituțiile muzeale reunite în cadrul Complexului Național Muzeal ASTRA: *Muzeul Civilizației Populare Tradiționale ASTRA*, *Muzeul Civilizației Transilvane ASTRA*, *Muzeul de Etnografie Universală „Franz Binder”*, *Muzeul de Etnografie și Artă Populară Săsească „Emil Sigerus”*, asistate de serviciile specializate, ilustrează nivelul atins de prestigiosul muzeu sibian la peste un secol de la adoptarea hotărârii creării sale.

Primele muzee locale înființate de *Asociațiune* au apărut încă înainte de primul război mondial, iar ideea edificării lor ca muzee ale despărțământelor a fost mereu subiect în apelurile semnate de liderii aștrști.

În anul 1919, la Școala Civilă de Băieți din Hațeg s-a organizat, atât în scop didactic, cât și pentru publicul larg, un muzeu de științele naturii. În același an, la adunarea generală pentru reactivarea Despărțământului Târgu Mureș s-a lansat ideea înființării unui muzeu local. În 1920 *Asociațiunea* a pregătit deschidea unui muzeu la Sighet, iar la Săliște, județul Sibiu, Despărțământul ASTREI, împreună cu Reuniunea femeilor au pus bazele unui muzeu etnografic.⁶

La intervenția Comitetului *Asociațiunii*, în 3 februarie 1921, Ministerul Culturii și Artelor a aprobat cererea Despărțământului Hunedoara de a întemeia, în două încăperi, un muzeu regional în Castelul Huniazilor.⁷

¹ *Serbările Românești dela Sibiu. Câteva cuvinte despre expoziție*, în *Albina*, 1905, nr. 50, 11 sept., p. 1301-1305; nr. 8, 20 nov., p. 206-208.

² Octavian C. Tăslăuanu, *op. cit.*, p. 465

³ Ana Grama, *Muzeul „Asociațiunii” în România întregită și în ultimul deceniu de existență. Evacuarea din anul 1950*, în *Muzeul ASTRA. Istorie și destin*, 1905-2000, Sibiu, Editura „ASTRA Museum”, 2002, p. 209.

⁴ Eugen Hulea, *ASTRA. Istoric, organizare, activitate*, Sibiu, 1944, p. 89.

⁵ Ana Grama, *Desființarea Muzeului „Asociațiunii” prin evacuarea sa. 1950*, în *Etnomuzeografie transilvană. Muzeul „Asociațiunii”. 1905-1950*, Sfântu Gheorghe, Editura Eurocarpatica, 2010, p. 237-239.

⁶ Pamfil Matei, *op. cit.*, p. 244.

⁷ *Dela Asociațiune*, în *Transilvania*, 1921, nr. 1-2, ian.-febr., p. 121.

În 1923, Valer Literat, președintele Despărțământului Făgăraș, a obținut o importantă sumă de bani de la *Ministerul Culturii și Artelor* pentru înființarea unui muzeu etnografic al Țării Oltului.

O colecție muzeală a fost sistematizată și la Zalău unde Nicodim Cristea, pe lângă subvenția primită de la Alexandru Tzigara Samurcaș, inspector general al muzeelor din România, a reușit să adune peste 100 de obiecte cu semnificație istorică.¹

În anul 1924, cu prilejul aniversării centenarului nașterii lui Avram Iancu (1824-1872), *Asociațiunea* a realizat o serie de manifestări culturale la Baia de Criș și Țebea (30-31 august), la Câmpeni și Vidra (31 august – 1 septembrie) și Cluj-Napoca (2 septembrie). În 1 septembrie s-a inaugurat *Muzeul Național „Avram Iancu”*. În cele cinci camere ale muzeului erau expuse obiecte de valoare privind anii 1848-1849 precum fluierul lui Iancu, drapelul regimentului 50 Alba-Iulia și al companiei XII regiment 6 de grăniceri din Tohan, proclamațiile din 1848-49, fotografii ale conducătorilor pașoptiști, puști, săbii, pistoale, lănci, scrisori ale prefecților, bani, clopotul bisericii arse din Luna (în primele două încăperi); în următoarele două erau așezate fețe de mese, ștergare, traiste, catrințe, poale, cămăși, pieptare, lăzi țărănești, furci de tors etc. Cele mai multe obiecte prezentate în muzeu au fost donate de localnici, dar au fost înfățișate și piese aduse din colecția Muzeului Asociațiunii. Inaugurarea a avut loc în prezența Regelui Ferdinand, a Reginei Maria și a prim-ministrului Ion I. C. Brătianu.²

După Marea Unire *Asociațiunea* s-a implicat în reorganizarea muzeului din Alba-Iulia. Printr-o adresă din luna martie 1929, comitetul central al Asociațiunii a cerut despărțămintelor să trimită obiecte și documente privind istoria românilor din Transilvania până la unirea din 1918. La 20 mai 1929, cu ocazia aniversării a zece ani de la unire, s-a inaugurat Muzeul Unirii. Colecțiile de documente privitoare la revoluția de la 1848 au fost completate cu piese transferate de la Muzeul *Asociațiunii* din Sibiu și de la Casa Memorială „Avram Iancu”. Obiectele au fost donate de personalități ale vremii sau de colaboratori de seamă ai muzeului. La inaugurare au participat familia regală, membrii Regenței, prim-ministrul Iuliu Maniu. Conducerea nemijlocită și administrarea Muzeului Unirii au fost încredințate Despărțământului Alba Iulia. Între 1938-1939 muzeul a fost reorganizat și, cu titulatura de Muzeul Regional Alba Iulia, a intrat sub patronajul Ținutului Mureș.³

În 1936, la Brașov, în fosta Casă Baiulescu, s-a preconizat un muzeu regional al Țării Bârsei. Un an mai târziu, la 1 decembrie 1937, s-a inaugurat un muzeu regional organizat în 3 săli; erau expuse monede și medalii, cărți românești, picturi realizate de Mișu Pop.

La Adunarea Generală de la Cluj desfășurată în anul 1939 s-au vernisat 2 expoziții: *ASTRA în documente, cărți și imagini* (în sala de conferințe a Bibliotecii Universitare) și *Expoziția de artă plastică ardeleană, 1919-1939* (în sala festivă a Colegiului Academic).⁴

Au mai fost consemnate și alte muzee organizate de ASTRA, dar multe dintre acestea au fost simple colecții etnografice. Amintim doar pe cele de la Sighetul Marmației, Odorheiul Secuiesc, Sasca Montană, Țebea, Chelari etc.

Importanța muzeelor înființate de ASTRA este incontestabilă, fiind astăzi o mărturie elocventă a patriotismului membrilor societății, a nivelului cultural la care au ajuns românii din Transilvania.

¹ Valer Moga, *ASTRA și societatea. 1918-1930*, Cluj-Napoca, 2003, p. 435.

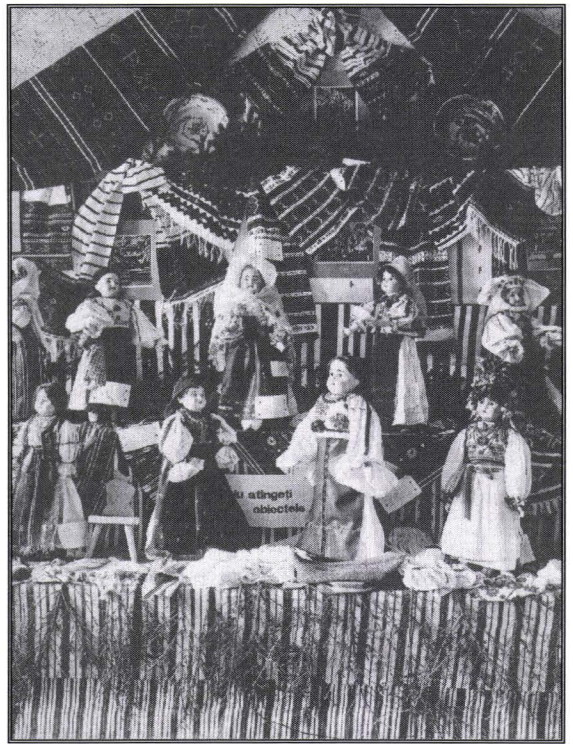
² *Serbătorirea memoriei lui Avram Iancu. 100 de ani dela nașterea lui*, în *Transilvania*, 1924, nr. 8-9, p. 302-304.

³ Valer Moga, *op. cit.*, p. 433-434.

⁴ Pamfil Matei, *op. cit.*, p. 245-246.

1905. Muzeul Asociațiunii. Secțiunea etnografică. Piese populare din Valea Giurgeului

1905. Muzeul Asociațiunii. Secțiunea etnografică. Păpuși îmbrăcate în costume populare din Transilvania.

1905. Muzeul Asociațiunii. Secțiunea etnografică. Piese populare din Săliște și împrejurimi